

**Міністерство освіти і науки України
Український католицький університет
Факультет суспільних наук**

Кафедра соціології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ
КУРСОВИХ ТА БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “СОЦІОЛОГІЯ”**

РОЗРОБИЛИ:

проф. Сусак В.

доц. Миронович Д.

доц. Погоріла Н.

доц. Серeda В.

доц. Судин Д.

ст.викладач Герасим Г.

ст.викладач Ляшева А.

Під редакцією Судина Д.

Львів 2018

Методичні рекомендації до написання курсових та бакалаврських робіт для студентів 2-4 курсів за спеціальністю 054 “Соціологія” / Під ред. Судина Д. Львів, 2018. 35 с.

Розробники:

Сусак В., Миронович Д., Погоріла Н., Серeda В., Судин Д., Герасим Г., Ляшева А.

Рецензент: д.соц.н. Олена Стрельник (Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка)

Методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри соціології.

Протокол № 5 від 5 листопада 2018 року.

Методичні рекомендації затверджені на Вчені раді Факультету суспільних наук.

Протокол № 2 від 21 листопада 2018 року.

Зміст

Вступ	2
Графік підготовки наукової роботи	3
Оформлення роботи	4
Критерії відбору позицій наукової літератури	10
Політика захисту інтелектуальної власності	12
Критерії оцінювання роботи	13
Порядок захисту курсових та бакалаврських робіт	13
Методичні рекомендації до написання курсових робіт студентами II курсу	14
Методичні рекомендації до написання курсових робіт студентами III курсу	19
Методичні рекомендації до написання бакалаврських робіт	23
Додатки	27
Додаток 1. <i>Приклад оформлення титульної сторінки</i>	27
Додаток 2. <i>Приклади бібліографічного оформлення наукової літератури</i> ...	28

ВСТУП

Методичні рекомендації до написання курсових та бакалаврських дипломних робіт студентів спеціальності “Соціологія” мають за мету представити особливості відповідних наукових робіт залежно від курсу навчання та інформувати студентів про головні вимоги, якими вони повинні керуватися при їхньому написанні та оформленні.

Курсові та бакалаврські роботи є основними видами наукових робіт студентів протягом їхнього навчання. Вони демонструють ступінь володіння студентами відповідною ділянкою знань, здатність до критичного аналізу певної проблеми із врахуванням певного теоретичного ракурсу, вміння обирати та застосовувати адекватну соціологічну методику емпіричного дослідження та здійснювати науковий аналіз отриманих даних. Кожна з цих наукових робіт студентів передбачає зростання рівня складності в її написанні порівняно з попередньою.

Важливо пам'ятати, що **тема дослідження**, затверджена як тема курсової роботи 2-го курсу, може зберігатися як тема для курсової роботи 3-го курсу та тема бакалаврської дипломної роботи, оскільки з кожним роком завдання, які ставляться перед курсовою та бакалаврською дипломною роботою зростають в складності. Питання збереження чи модифікації теми дослідження є компетенцією її наукового керівника.

Курсові роботи на 2-му та 3-му курсах студенти можуть писати або державною мовою, або англійською мовою. Бакалаврську дипломну роботу студенти пишуть виключно державною мовою.

Курсова робота на 2-му курсі

Метою курсової роботи є демонстрація студентом/кою вміння формулювати дослідницьке питання, а також здійснювати пошук та опрацювання фахової літератури, у рамках сформульованої теми та мети курсової роботи. На основі опрацьованих теоретичних, методологічних та емпіричних робіт на пов'язану тематику відбувається формулювання вихідних дослідницьких завдань або гіпотез.

Курсова робота на 3-му курсі

Метою курсової роботи є демонстрація студентом/кою вміння формулювати дослідницькі гіпотези, а також здійснювати їх перевірку на матеріалах емпіричного дослідження. Формулювання гіпотез відбувається на основі опрацьованих теоретичних, методологічних та емпіричних робіт на пов'язану тематику. Натомість перевірка гіпотез здійснюється на основі існуючих баз даних (у випадку кількісного дослідження), або існуючих баз інтерв'ю чи самостійно проведених інтерв'ю або фокус-групових інтерв'ю (у випадку якісного дослідження).

Бакалаврська дипломна робота

Метою бакалаврської роботи є демонстрація студентом/кою самодостатнього емпіричного аналізу, що включає в себе всі етапи процесу соціологічного дослідження – формулювання дослідницького запитання, огляд релевантних теорій, формулювання власної концепції – гіпотез, обґрунтування методу збору інформації та її аналізу, та емпірична перевірка гіпотез. Даними для роботи можуть виступати як дані, зібрані власноруч, так і дані зібрані студентською групою, а також дані, зібрані соціологічною агенцією та розміщені у загальнодоступних архівах. Рівень роботи має бути достатнім для того, щоб зробити можливою самостійну розробку дослідницького проекту та проведення польових соціологічних досліджень.

ГРАФІК ПІДГОТОВКИ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Графік виконання курсової роботи 2-го курсу

Вересень – консультації з керівником щодо теми курсової роботи

Жовтень – затвердження теми роботи

Листопад-грудень – пошук та опрацювання літератури до теми, написання вступу

Січень-лютий – написання теоретичного розділу роботи

Березень-квітень – доопрацювання теоретичного розділу роботи та вступу, написання висновків

Травень – подання курсової роботи на кафедру (орієнтовно – 15 травня)

Графік виконання курсової роботи 3-го курсу

Вересень – консультації з керівником щодо теми курсової роботи

Жовтень – затвердження теми роботи

Листопад-грудень – написання вступу та теоретико-методологічного розділу роботи

Січень-лютий – написання емпіричного розділу роботи

Березень-квітень – доопрацювання теоретико-методологічного та емпіричного розділів роботи та вступу, написання висновків

Травень – подання курсової роботи на кафедру (орієнтовно – 15 травня)

Графік виконання бакалаврської дипломної роботи

Вересень – консультації з керівником щодо теми курсової роботи

Жовтень – затвердження теми роботи на кафедрі та на Вченій раді факультету

Листопад-грудень – написання/доопрацювання вступу та теоретичного розділу.

Грудень – розробка програми дослідження.

Січень-лютий – польовий етап роботи

Березень – написання емпіричного розділу роботи

Квітень – доопрацювання теоретичного та емпіричного розділів

Травень – подання бакалаврської роботи на кафедру та передзахист роботи (орієнтовно – 15 травня)

Червень – захист бакалаврської дипломної роботи на Державній екзаменаційній комісії (ДЕК)

ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Титульна сторінка

Першою у курсовій/дипломній роботі є титульна сторінка, яка не нумерується. Приклад оформлення титульної сторінки див. у ДОДАТКУ 1.

Зміст

Другою за порядком сторінкою є сторінка зі *Змістом*. Як і перша, вона не нумерується. Зміст оформляється наступним чином:

Зміст

Вступ	00
Розділ I. Назва розділу	00
1.1. Назва пункту	00
1.2. Назва пункту	00
1.3. Назва пункту (якщо наявний)	00
Висновки з Розділу I	00
Розділ II. Назва розділу	00
2.1. Назва пункту	00
2.2. Назва пункту	00
2.3. Назва пункту (якщо наявний)	00
Висновки з Розділу II	00
Висновки	00
Список джерел і наукової літератури	
Додатки	

Останнє слово кожного заголовка/назви з'єднують крапками з відповідним номером сторінки, що розташовується праворуч. Назви розділів та пунктів повинні повною мірою розкривати зміст відповідної частини роботи. Назва жодного з розділів не може точно дублювати тему.

Нумерація сторінок

Титульна сторінка та Зміст не нумеруються. Перша сторінка Вступу має номер 3. Всі інші частини роботи нумеруються наскрізно до останньої сторінки загальних прикінцевих Висновків. При цьому сторінки Списку джерел і наукової літератури та Додатків у Змісті та тексті не нумеруються.

Нумерація сторінок проставляється внизу посередині сторінки.

Формат тексту

Текст курсової/дипломної роботи має бути набраним 14 кеглем з інтервалом 1,5, шрифт *Times New Roman*. Поля: ліве – 3 см, верхнє, нижнє – 2 см, праве – 1,5 см.

Оформлення розділів та фрагментів тексту

Структурні розділи роботи

Кожний структурний розділ роботи (Вступ, Розділи, Висновки (прикінцеві), Список джерел і наукової літератури, Додатки) повинен розпочинатись на новій сторінці. Назви усіх складових частин курсової/дипломної роботи в тексті слід виділити жирним шрифтом, вони прописуються малими літерами (окрім першої). Після назви (розділів чи пунктів) крапка не ставиться. Пункти з нової сторінки розпочинати не варто, це робиться тільки тоді, коли після формулювання відповідного пункту для представлення його змістового тексту залишається менше трьох рядків. Змістові тексти розпочинаються з наступної стрічки після формулювання назви складової частини курсової/дипломної роботи.

ПРИКЛАД

Розділ I. Теоретико-методологічна основа дослідження групових лояльностей

I.1. Теоретична інтерпретація понять “індивідуальна лояльність”, “групова лояльність”

Феномен групової лояльності є малодослідженим в соціології. Більшу увагу цьому концепту присвятили психологи й соціальні антропологи. *ПРОДОВЖЕННЯ ТЕКСТУ...*

Списки / переліки

Якщо слід представити компактний список складових певного положення, то зазвичай пишуть наступним чином.

Структура суспільства за О. Контом складається з:

- сім'ї;
- держави;
- церкви.

Після двокрапки текст пишеться з малої літери, кожна складова переліку позначається символом (риска, крапка, пташка тощо), проте не числом.

Покликання на авторів

Покликання на певного автора пишеться наступним чином: ініціал, нерозривний пробіл, прізвище. Наприклад: Ф. Тьоніс. Нерозривний пробіл викликається комбінацією клавіш на клавіатурі: *Ctrl+Shift+Пробіл*.

Оформлення таблиць, діаграм, графічних зображень

Таблиці позначаються терміном “Таблиця”, діаграми та інші графічні зображення – терміном “Рисунок”. В тексті повинно бути покликання на відповідну таблицю/рисунок у форматі: *(Див. Таблицю №1)/(Див. Рисунок №1)*.

Кожна таблиця повинна бути пронумерована та мати назву у заголовку. Під кожною таблицею має бути посилання на її джерело. Наприклад:

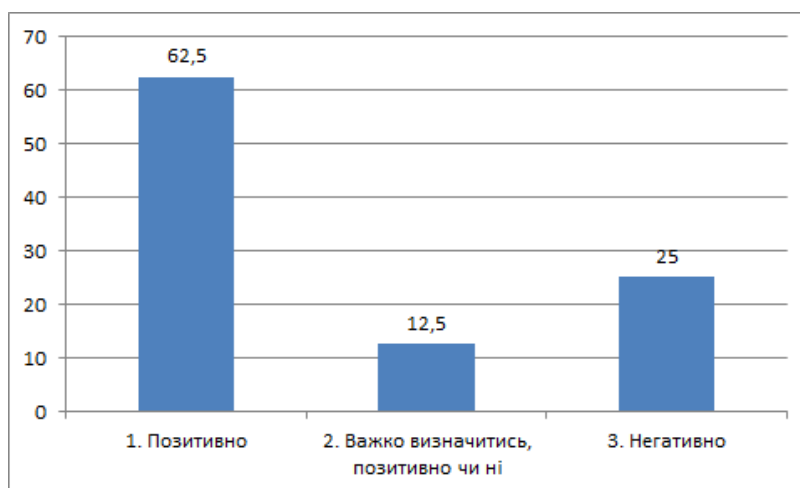
**Ставлення мешканців м. Львова
до діяльності його голови (N=400)**

	n	%
1. Позитивно	250	62,5
2. Важко визначитись, позитивно чи ні	50	12,5
3. Негативно	100	25,0

Джерело: База даних студентського омнібусу кафедри соціології Українського католицького університету (лютий 2018 р.)

Кожний рисунок має бути пронумерований і підписаний знизу. Під рисунком також має бути посилання на його джерело. Наприклад:

Рисунок №1



Ставлення мешканців м. Львова до діяльності його голови (% , N=400)

Джерело: База даних студентського омнібусу кафедри соціології Українського католицького університету (лютий 2018 р.)

Оформлення цитат та посилань у тексті

У своїх наукових роботах студенти обов'язково мають покликатись на літературу та джерела, на основі яких написана праця, у відповідності до встановлених стандартів. За власним вибором студент/ка може використовувати або систему покликань, затверджену ВАК України (Див. Додаток 2), або у стилі Американської психологічної асоціації. Якщо оформлення здійснюється за стандартом ВАК України, то після використання літератури/джерел у форматі цитати або реферативного викладу перед останнім знаком пунктуації у текст вписуються квадратні дужки [], в рамках яких спочатку вказується номер позиції публікації чи джерела в списку, поміщеному в кінці курсової/дипломної роботи, а потім сторінка, з якої запозичено/ реферовано текст, наприклад, [32, с. 245].

У випадку застосування стилю Американської психологічної асоціації після використання літератури/джерел у форматі цитати або реферативного викладу перед останнім знаком пунктуації у текст вписуються круглі дужки (), в яких вказуються прізвища авторів, рік видання, а потім сторінка, з якої запозичено / реферовано текст, наприклад, (Бойко, Гречка, & Поліщук, 2010, с. 5). Більш детально про оформлення покликань – за

посиланням

https://ula.org.ua/images/uba_document/programs/academ_integrety/Academ_4_12_red1.pdf

(С.38-48, де представлено оформлення літератури та посилань за стилем Американської психологічної асоціації).

Цитати

Цитата – це фрагмент з наукового чи іншого твору у його автентичному формулюванні. Не можна зловживати цитатами. Їх використовують у виключних випадках з метою точнішого/повнішого розкриття певної ідеї, для посилення аргументації, для ілюстрування точки зору автора/авторів. Цитати не повинні становити більше 15 % роботи. Цитати оформляються за принципом прямої мови без довільного редагування авторського тексту, водночас допускається пропуск слів, речень, абзаців; пропущений фрагмент тексту позначається трьома крапками На початку та у кінці цитати ставляться лапки (“цитата”). Цитата обов’язково подається з покликанням на автора та джерело тексту.

Реферування

Якщо студент/ка посилається не на прямий текст, а наводить реферовану/узагальнену думку автора, то цей текст не береться в лапки, а в квадратних дужках в його кінці вказується джерело: [32, с. 245-260] або [див. докладніше: 32, с. 245-260], чи (Бойко, Гречка, & Поліщук, 2010, с. 5).

Якщо студент/ка відзначає монографію або статтю без виокремлення її певного фрагменту, то у квадратних дужках вказується лише номер позиції у списку джерел та наукової літератури без зазначення конкретної сторінки, наприклад, [32] чи (Бойко, Гречка, & Поліщук, 2010).

Покликання внизу сторінки¹

Покликання внизу сторінки можуть містити уточнення, які доповнюють / уточнюють / пояснюють інформацію в тексті, наприклад, визначення певного терміну, короткий опис обставин проведення соціологічного дослідження тощо. Інколи бувають ситуації, коли в пояснююче покликання внизу сторінки є потреба помістити інформацію про джерело/літературу, то у такому випадкові у квадратних дужках вказується позиція цього джерела у списку і посилання на відповідну сторінку. Приклад такого підсторінкового посилання: На цій обставині також наголошував Є.Головаха. Див.: [39, с. 23] / (Бойко, Гречка, & Поліщук, 2010, с. 5).

Оформлення джерел та наукової літератури

Мінімальна кількість позицій у Списку джерел і наукової літератури для:

- курсової роботи на 2-му курсі – 25-30;
- курсової роботи на 3-му курсі – 25-30;
- бакалаврської роботи – 30-40.

Для курсових робіт на III курсі бажане, а для бакалаврської дипломної роботи обов’язкове використання щонайменше 10% позицій видань у списку наукової літератури, які написані англійською мовою, або мовою/ами країн ЄС. Також **обов’язковою** вимогою є включення найновіших публікацій по темі (за останні 10 років), які повинні становити не

¹ Всі покликання внизу сторінки, які зустрічаються в тексті, нумеруються наскрізно з використанням системи автоматизованих постсторінкових посилань програми Microsoft Word.

менше 10% від списку літератури.

Нумерація кожної позиції у списку джерел та наукової літератури є наскрізною, проте сам список розбивається на дві логічні частини.

I. Використані джерела – формується зі статистичних зведень; законодавчих актів; збірок документів; баз даних соціологічних досліджень; результатів соціологічних досліджень, оформлених у табличній чи схематичній формі (без наукових коментарів); із матеріалів статистичних опитувань / фокус-групових дискусій / поглиблених інтерв'ю тощо, зібраних студентом/кою.

Якщо студент/ка виконав/ла кількісне опитування, то його дані займають одну позицію в списку джерел, наприклад: 12. Матеріали опитування студентів Українського католицького університету, проведеного (період проведення); генеральна сукупність (опис), вибіркова сукупність (характеристики).

Якщо студент/ка провів/ла якісне дослідження, то у списку джерел кожний транскрипт інтерв'ю чи фокус-групової дискусії або інші одержані дані займають окрему позицію і нумеруються окремо, наприклад: 9. Транскрипт інтерв'ю, проведеного з (вказати ім'я респондента), ... (місце та дата проведення). 10. Транскрипт інтерв'ю, проведеного... тощо.

II. Використана література – містить позиції по кожній монографії, збірці, статті тощо і нумерується як продовження попередньої частини. Наприклад, якщо у списку джерел налічується 25 позицій, то список використаної літератури розпочинається з 26-ої позиції.

Позиції в списку джерел і наукової літератури розміщуються **в порядку розташування літер в алфавіті**.

Позиція наукової чи іншої публікації з Інтернету вказується у відповідному місці частини II, тобто у списку використаної літератури, а не в частині I, тобто не серед використаних джерел.

Позиція з Інтернету вказується у частині I серед джерел лише у тому випадкові, коли студент/ка посилається на законодавчі акти, бази даних тощо, розміщені на Інтернет-сайтах.

Список літератури слід формувати однотипно стосовно кожної використаної позиції з дотриманням чинного державного стандарту щодо бібліографічного опису творів друку.

Для більш докладного ознайомлення з правилами оформлення наукової літератури дивіться **приклади оформлення бібліографічного опису (відповідно до вимог ВАК України)** за посиланням: http://vak.in.ua/files/bjuletен_vak_ukrajini_no_5_2009.pdf

Для більш докладного ознайомлення з правилами оформлення наукової літератури дивіться **приклади оформлення бібліографічного опису (відповідно до стилю Американської психологічної асоціації, яким послуговуються в соціальних науках)** за посиланням (С.38-48):

https://ula.org.ua/images/uba_document/programs/academ_integrety/Academ_4_12_red1.pdf

Приклади оформлення літератури відповідно до цих вимог представлені також в **ДОДАТКУ 2**.

Оформлення додатків

Кожен додаток повинен мати свою назву. Якщо додатків є декілька, то кожний додаток розпочинається з нової сторінки і має свій порядковий номер, наприклад:

Додаток 1. Порівняльні дані...

Додаток 2. Узагальнені результати.... опитування...

Додаток 3. Транскрипти/Таблиці тощо.

Обсяг роботи

Рекомендований обсяг основного тексту для:

- курсової роботи (2 курс) – 25-30 сторінок;
- курсової роботи (3 курс) – 30-35 сторінок;
- бакалаврської дипломної роботи – 40-45 сторінок;

Основний текст включає в себе Вступ, Розділи та Висновки роботи.

КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ПОЗИЦІЙ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВАЖЛИВО! У подальших рекомендаціях йдеться про наукову літературу для **теоретичного** розділу. Джерела можуть відрізнятися – залежно від предмету курсової чи бакалаврської роботи. Наприклад, якщо студент/ка аналізують українські підручники, то на них потрібно покликатися і включити до списку літератури, але як **джерела**, а не як позиції наукової літератури.

Позиції, які є неприпустимими у списку наукової літератури:

- *статті з Вікіпедії.* Інформацію з Вікіпедії дуже складно перевірити на якість, вона дуже часто є упередженою, вибірковою та написаною непрофесіоналами/ками. Крім того, інформація на Вікіпедії часто є дуже політизованою, особливо якщо йдеться про гострі теми.
Якщо йдеться про Вікіпедію як джерело визначень понять, то і в цьому випадку потрібно послуговуватися фаховими словниками / довідниками.
- *сайти з рефератами, курсовими тощо.* На цих сайтах є та ж проблема, що і в Вікіпедії, але більш в гострій формі: якість інформації на цих сайтах не контролюється взагалі ніким, на відміну від Вікіпедії, де існує процедура перевірки джерел та певна саморегуляція.
- *підручники та посібники.* Основне завдання підручника – ознайомити читачів/ок з напрацюваннями в певній галузі знань чи сфері досліджень. Відтак, підручник як такий містить спрощений виклад. Тому з підручників / посібників можна починати пошук наукової літератури, але на цьому їхня функція вичерпується.
- *блоги, колонки, повідомлення ЗМІ тощо.* Навіть якщо засіб масової інформації публікує дані академічного дослідження, потрібно покликатися на дані самого дослідження (в більшості випадків вони є представленими на сайті відповідної соціологічної організації), адже медіа можуть подати вибіркоче, спрощене чи навіть хибне представлення даних.
Винятком є окремі проекти з журналістики даних.
Схожа ситуація з інтерв'ю з фахівцями з теми дослідження.
- *художня література.*

Позиції наукової літератури, які передбачають консультацію з науковим керівником:

- *мемуари, публіцистика, репортажі, щоденники, (авто)біографії.* Таку літературу можна використовувати дуже обережно і в дуже обмежених випадках. Наприклад, коли це єдине джерело інформації. Потрібно усвідомлювати, що література такого типу має серйозні обмеження, оскільки є ризики, що вона буде упередженою і неточною. Щодо використання таких джерел варто радитись із науковими керівниками і послуговуватись ними лише у випадку крайньої необхідності, коли інші типи наукових джерел є недоступними.

Позиції, які можна використовувати в тексті роботи:

- *публікації у спеціалізованих наукових журналах.* Особливо звертайте увагу на статті у рецензованих (*peer-review*) журналах. В Бібліотеці УКУ є передплатений доступ до низки баз журналів, де можна знайти журнали з соціології;
- *наукові та науково-популярні монографії;*
- *опубліковані кандидатські та докторські дисертації;*

- *збірки за матеріалами академічних конференцій;*
- *звіти міжнародних організацій, аналітичних центрів, дані соціологічних агенцій тощо.* При використанні цих джерел, потрібно звертати увагу на методологію збору даних;
- *дані державних служб статистики.* При використанні цих джерел, потрібно звертати увагу на методологію збору даних;
- *нормативно-правові акти, матеріали судових справ, особливо якщо йдеться про системи з прецедентним правом – наприклад, США, Сполучене королівство Великобританії та Північної Ірландії, міжнародні суди тощо.*

ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Під час написання курсових та бакалаврської дипломної роботи студенти повинні керуватися “Положенням про запобігання плагіату й коректне застосування цитат у навчальному процесі Українського Католицького Університету”. Текст положення доступний за посиланням – https://s3-eu-central-1.amazonaws.com/ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/04/Polozhennya_pro_plagiat.pdf

Згідно з ним “плагіат – це оприлюднення Студентом, повністю або частково, чужого твору науки, літератури, мистецтва (ідеї, результатів дослідження, відкриття, раціоналізаторської пропозиції) під своїм іменем, а також відтворення студентом у своїй самостійній письмовій роботі чи науковому дослідженні текстів інших авторів, що опубліковані в паперовому чи електронному вигляді, без відповідного покликання на їхнє джерело” (Положення, §2.1).

“Плагіатом вважається:

- дослівне відтворення чи копіювання тексту (послідовності набору не менше 3 речень) з книг, статей, Інтернет-ресурсів чи інших джерел без чіткого виокремлення копіюваного тексту та покликання на автора (джерело);
- перефразування частин тексту інших авторів зі зміною порядку слів або наслідування структури їхньої аргументації без покликання на джерело;
- оприлюднення твору, написаного третьою особою на замовлення Студента чи Викладача;
- списування письмових робіт інших студентів” (Положення, §2.2).

Важливо пам’ятати, що нульова толерантність до плагіату є частиною професійної етики соціолога, а тому становить важливу частину професійної ідентичності: “4.12. Плагіат і привласнення в будь-яких формах чужих ідей, текстів, методик і даних досліджень неприпустимі й несумісні з професійною діяльністю соціолога” ([Кодекс професійної етики соціолога](#), §4.12).

Відтак, при написанні курсових робіт студенти повинні керуватися наступними приципами:

“4.10. Соціолог із повагою ставиться до праці своїх колег, обов’язково згадує про частку їхньої участі в його дослідженні і допомогу в роботі над опублікованою науковою працею (звітом про дослідження), висловлюючи подяку за будь-яку допомогу, що не дає права на співавторство.

4.11. Шануючи працю колег і авторське право інтелектуальної власності, соціолог при використанні у своїх дослідженнях методик (частин методик, методичних фрагментів), запозичених з інших робіт, або наводячи дані інших досліджень, завжди посилається на авторів методик і програм дослідження” ([Кодекс професійної етики соціолога](#), §4.10-4.11).

Покликання в тексті на інформацію чи думки, запозичені з інших джерел, є обов’язковими. Покликання оформляються також на будь-які Веб-сторінки, ілюстративні матеріали (фотографії, рисунки тощо), статистичні зведення тощо. Якщо у роботі використовуються цитати з індивідуальних інтерв’ю чи фокус-групових дискусій, то необхідно вказувати архів, де зберігаються ці матеріали.

Текст курсових та бакалаврської дипломної роботи надсилається на кафедральний е-мейл sociology@ucu.edu.ua (тексти курсових та бакалаврських дипломних робіт проходять перевірку на плагіат).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ

1. Структурованість роботи, наявність усіх необхідних структурних елементів (10 балів)
2. Наявність в роботі та коректне застосування фахової соціологічної термінології (10 балів)
3. Теоретико-методологічна частина роботи: повнота та коректність аналізу праць дослідників з дотичної тематики (10 балів)
4. Методична частина роботи: обґрунтування обрання та глибина опису методів дослідження (10 балів)
5. Ефективність використання схем, таблиць тощо для підтвердження аргументів чи додаткового структурування матеріалу (10 балів)
6. Новизна, оригінальність, творчий підхід в роботі (5 балів)
7. Використання найновіших наукових публікацій, а також наукової літератури, написаної англійською мовою чи мовами країн ЄС (5 балів)
8. Граматично, синтаксично та стилістично правильний текст (10 балів)
9. Якість висновків (10 балів)
10. Адекватне використання джерел та їх коректний опис у списку літератури (оформлення списку літератури) (10 балів)
11. Чітко та добре оформлена робота, адекватний обсяг (10 балів)

ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КУРСОВИХ ТА БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ

Захист курсових та бакалаврських робіт відбувається на кафедрі за участі наукового керівника та членів екзаменаційної комісії. Процедура захисту є наступною: студент/ка коротко презентує свою роботу, науковий керівник зачитує відгук про роботу студента/ки, після чого відбувається дискусія, де студенту/ці члени комісії задають запитання, які мають на меті уточнити ті чи інші аспекти роботи.

Студенти/ки повинні будувати презентацію за наступним принципом:

- Тема роботи;
- Актуальність роботи;
- Мета, об'єкт, предмет дослідження;
- Дослідницьке питання;
- Виклад основного змісту роботи:
 - 2-ий курс: Основні робочі гіпотези дослідження
 - 3-ій курс: Основні робочі гіпотези дослідження та результати, отримані в ході пілотного дослідження / аналізу вторинних баз даних;
 - 4-ий курс: Основні робочі гіпотези дослідження, обґрунтування методу збору інформації та її аналізу, результати, отримані в ході авторського дослідження.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ II КУРСУ

Метою курсової роботи є демонстрація студентом/кою вміння формулювати дослідницьке питання, а також здійснювати пошук та опрацювання фахової літератури, у рамках сформульованої теми та мети курсової роботи. На основі опрацьованих теоретичних, методологічних та емпіричних робіт на пов'язану тематику відбувається формулювання вихідних дослідницьких завдань або гіпотез.

Структура курсової роботи 2 курсу

1. Титульний лист (зразок оформлення див. в Додатку)
2. Зміст
3. Вступ (3-4 стор.)
4. Два розділи, які становлять основну частину роботи, мають свою назву і класифікують опрацьовану літературу за школами, за проблемами, у особливих випадках – хронологічно. Альтернативно можливий поділ на огляд теоретичних праць та огляд емпіричних досліджень. (20-25 стор.).
5. Висновки (3-4 стор.)
6. Список літератури і використаних джерел (правила оформлення див. в Додатку).
7. Додатки (якщо вони є)

Обсяг курсової роботи не повинен перевищувати 35-40 сторінок основного тексту (не враховуючи додатки). Мінімальний обсяг – 25 сторінок.

I. Вступ (деякі його частини варто писати після завершення основної частини роботи (дослідження)): Ця частина праці має “презентувати” ваше дослідження, визначаючи його основні рамки, подаючи базові факти, формулюючи проблему і пропонуючи розв’язання. Ця інформація допомагає зовнішньому читачеві зрозуміти, яке саме дослідження пропонується далі. Вона також пояснює, важливість і значення дослідження. Нормою є посилання на одне або більше досліджень з даної проблематики, які підштовхнули вас до даної теми та надихнули ваш науковий пошук.

Структура вступної частини.

1. **Актуальність теми:** навіщо взагалі про це писати? Що тут цікавого, чому тема заслуговує на увагу? Завдання пояснити, чому цим питанням важливо займатися. Формулювання актуальності курсової роботи (дослідження) пов'язана із наступним кроком – постановкою дослідницького питання.

Актуальність

- a. Презентує проблему, яка буде розглядатися
- b. Демонструє її актуальність – те, що дана тема є важлива, або цікава, або містить певну проблему (суперечність)
- c. демонструє рух дослідника від загального до конкретного
- d. містить *короткий узагальнюючий* огляд основних напрямків досліджень з даної проблеми.

2. **Мета дослідження** – це ключове дослідницьке питання (на яке ви плануєте дати відповідь – для чого воно проводиться, орієнтує на кінцевий результат), яке сформулюється

чітко і коротко в одному реченні. Вона не повинна містити ефемерних фраз чи цілей, які неможливо виконати. Мета може передбачати аналітичний опис явища, з'ясування зв'язку між соціальними явищами, які раніше не вивчалися, виявлення причин соціальних явищ і процесів тощо. Мета роботи НЕ може повторювати назву усієї роботи.

Курсові роботи 2 курсу в першу чергу, мають бути спрямовані на аналітичний опис чи глибше пізнання соціального явища чи процесу; отримання нового знання, шляхом аналізу та синтезу існуючих фахових публікацій.

3. Завдання – це сходинки-кроки, які нам допомагають досягнути поставленої мети, вони – розкривають основні її етапи. !!! Важливо пам'ятати, що завдання мають стосуватися всіх частин/етапів роботи рівною мірою. Досить часто дослідницькі завдання можуть перетікати у назви розділів і підрозділів роботи.

4. Об'єкт дослідження в межах курсової роботи формулюється і за критерієм носія проблеми (кого ми збираємося досліджувати? хто є виразником/носієм того соціального явища чи процесу, яке ми плануємо досліджувати?), і за критерієм загальної проблеми, тобто проблемною ситуацією, сфокусованою на конкретному соціальному явищі, процесі, сфері соціального життя. Це те, що ми збираємося вивчати (наприклад, явище (безробіття, міжетнічні стереотипи, міграції) чи процес (урбанізація, адаптація) тощо.

5. Предмет дослідження – є завжди вужчим від об'єкта. Він вказує на певні властивості або особливу проблему, у межах об'єкта, яку ми збираємося вивчати (якщо об'єкт дослідження – міжетнічні стереотипи, то предмет – міжетнічні стереотипи трудових мігрантів).

6. Структура роботи. Позначити, що “Курсова робота складається з: вступу, (вказати кількість) розділів, висновків, списку джерел та наукової літератури, який налічує ... позицій, та (вказати кількість) додатків”. Вказати також кількість сторінок основного тексту, яка складається лише з пронумерованих сторінок зі вступом, розділами, висновками.

II. Основна частина роботи

Розділи основної частини роботи – мають мати свою назву, яка віддзеркалює особливості аналізу фахової літератури.

А) Це може бути низхідний проблемно-орієнтовний рух від загального до конкретного:

Тема: Теоретико-методологічні засади дослідження ролі релігії в формуванні національної ідентичності української молоді

Розділ 1. Релігія, релігійність, релігійна приналежність: особливості соціологічного підходу – розглядаємо фахові публікації за темою, класифікуємо за теоретичними підходами, явищами, що досліджуються, дослідницькими методиками.

Розділ 2. Поняття національної ідентичності: чинники формування, структура та функції – розглядаємо фахові публікації за темою, класифікуємо за теоретичними підходами, явищами, що досліджуються, дослідницькими методиками.

Розділ 3. Роль релігійного чинника в процесі формування національної ідентичності української молоді – здійснюється синтез опрацьованої літератури у межах двох тематичних блоків та вироблення власної дослідницької моделі та вужчих дослідницьких питань (гіпотез).

Б) Альтернативно можливий поділ розділів за теоретичними школами.

Розділ 1. Особливості вивчення національних ідентичностей у примордіалістській парадигмі.
Розділ 2. Особливості вивчення національних ідентичностей у конструктивістських підходах.

В) Можливий також поділ розділів, що спершу фокусується на огляді теоретичних праць, а потім емпіричних досліджень.

Розділ 1. Теоретичні особливості вивчення поняття “ідентичності”
Розділ 2. Емпіричні засади вивчення ідентичності.
Розділ 3. Дослідження ідентичностей в Україні.

Основне завдання вашої курсової роботи полягає на трьох послідовних кроках:

1. Аналітичний, критичний огляд літератури з даної теми;
2. Групування та класифікація опрацьованої літератури за – темами, школами, підходами чи методикою дослідження.

1. На першому етапі ви маєте здійснити пошук фахової літератури за темою та її критичний аналіз. **Критичний аналіз тексту** передбачає наступні операції:

А. Попередній перегляд тексту. Що можна дізнатися про текст ще до того, як ви почали його читати по-справжньому? Попередній перегляд дозволяє читачеві скласти уявлення про що текст, яким є джерело його публікації, наскільки цьому джерелу можна довіряти, *яка дисциплінарна його приналежність*. Розповсюдженою помилкою є те, що студенти здійснюють пошук текстів за ключовими словами, натомість не аналізують їх на предмет дисциплінарної приналежності. Як наслідок, у текстах з’являються цитати, які описують певні явища, але далеко не в соціологічній площині.

В. Переходимо до структурно-концептуального аналізу. При цьому варто поставити собі наступні запитання:

- Яка основна думка автора/ки?
- Які головні **аргументи /твердження** пропонує автор?
- Яким є його/її теоретичне підґрунтя?
- Які основні **докази і/або ілюстрації, приклади, статистику, думку авторитетів** використав автор щоб довести свою тезу, яка структура цих доказів?
- Чи можемо знайти у тексті **імпліцитно** (неявно, приховано) присутні твердження, наприклад такі, що впливають із контексту.
- **Які його ключові висновки?** Можуть також виступати у формі рекомендацій, моральних оцінок тощо.

2. Етап класифікації текстів. Теоретичний розділ *не* може мати вигляд простого переліку (опису) опрацьованих текстів. Враховуючи те, що основним завдання цього розділу є

проаналізувати, що, ким, коли, на якому матеріалі було вже досліджено по даній темі або по темах, близьким до неї; які є підходи, теорії, емпіричні дані; процес аналізу передбачає розкладання предмету пізнання (тексту), виділення його окремих сторін чи аспектів. Працюючи над текстами, одразу групуємо їх за певною ознакою (за дисциплінарними підходами, теоретичними рамками, основними аргументами, методологічними підходами тощо) і формуємо їхні класифікації, які стануть основою аналітичного опису.

Як уже згадувалося, зібрані в теоретичній частині літературні матеріали можуть бути скомпоновані за наступними принципами:

1. Хронологічний принцип. Опис етапів дослідження проблеми вітчизняними та іноземними авторами. Розкриття “історії питання”, демонстрація історичного та теоретичного зв'язку в роботах різних авторів (опис теоретичних шкіл чи напрямків), присвячених вивченню обраної або подібних проблем.
2. Тематичний (проблемно-орієнтовний) принцип. У вступній частині тексту розділу окреслюються основні сторони, аспекти даної проблеми, а потім послідовно і більш детально аналізуються роботи, в яких вивчалися ці аспекти.
3. Інколи можуть розділятися теоретичні підходи та емпіричні дослідження.

3. Етап вбудовування прочитаного тексту/текстів у власний науковий аргумент та побудова теоретичної моделі вашого дослідження.

Важливо, щоб огляд літератури повсякчас наголошував на лакуни в знаннях, наявних по темі, які автор має намір заповнити. Будь-який текст чи автор, згаданий у вашій роботі, має мати пояснення, як він співвідноситься з вашим аргументом/дослідницьким питанням. Це, як у театрі Станіславського, якщо рушниця висить на стіні у першому акті вистави, то вона мусить обов'язково вистрілити до кінця вистави. Використовуючи текст у курсовій роботі, ви маєте пояснити його місце серед інших текстів, ваше ставлення до написаного – ви погоджуєтесь з аргументами (методами дослідження тощо) автора і плануєте їх повторити (запозичити певні елементи – які?), не погоджуєтесь – чому? Що автор зробив не так? Також важливо, що описуючи різні підходи до проблеми дослідження студенти обов'язково вказували на їхні відмінності, переваги чи обмеження, що у підсумку має привести до вироблення власного обґрунтованого підходу (теоретичної моделі), які найкращим чином підходили би цілям і завданням роботи (дослідження).

Увага! Опрацювання фахової літератури та її опис у тексті не може зводитися до реферативного перерахування точок зору з проблеми дослідження або існуючих описів емпіричних досліджень. Рівно, як опис окремої позиції літератури (тексту) не може зводитись до послідовного переповідання прочитаного з включенням поодиноких цитат.

Наукове опрацювання передбачає теоретичний аналіз текстів, що розкривають обрану вами дослідницьку проблему та на їхній підставі синтез вашого власного наукового аргументу. Він не може бути вторинним, тобто побудованим виключно на відтворенні інших оглядів зроблених раніше іншими дослідниками.

Логіку аналізу в теоретичній частині можна уявити як рух від загального до конкретного, яке поступово переходить в робочу гіпотезу, а на пізніших етапах в методологічний інструментарій, який включатиме обґрунтування вимірюваних в дослідженні змінних, обраних методів дослідження тощо (все це буде вашим завданням на наступний рік, коли ви працюватимете над курсовою роботою для студентів 3-го року навчання).

Ваша робота має завершитися формулюванням вихідних дослідницьких завдань або попередніх гіпотез.

III. Висновки

У висновках дослідник повинен, ніби, оглянутися назад і ще раз підсумувати те, чого він досягнув у своїй роботі. Іншими словами, якщо вступ упроваджує читача у тему, підсумок повинен підсумовувати. Уявіть собі, що ви зустрілися із давнім знайомим і маєте у кількох реченнях розповісти йому, а що ви таке особливе дослідили? Найбільш поширеними проблемами є зупинка без підсумків або повтор окремих речень із тексту розділу. Важко переоцінити значення висновку як і значення вступу – це як перше враження і кроткий наголос на досягнутому.

У висновках слід тезово підсумувати отримані результати. Висновки є конспектом основної частини, проте вони не повинні повторювати вже сказане вище, а наголошувати на вашому “досягненні”. Відповідати на запитання: до чого ви прийшли у результаті проведеного дослідження? У цій частині роботи наведення цитат чи числової інформації є зовсім недоцільним: висновки повинні підсумовувати розділ, а не ілюструвати чи пояснювати. Вони також повинні співвідноситися з вашими завданнями, сформульованими у вступі.

Отримані висновки повинні відповідати завданням курсової роботи, іншими словами – кожному завданню, сформульованому у вступі, повинен відповідати щонайменше один пункт висновків, хоча їх може бути і більше. Проте недопустимою є ситуація, коли завданню не відповідає жоден пункт з висновків, оскільки це означатиме, що завдання не було виконаним.

Висновок може обговорювати такі проблеми (всі, або лише деякі з них):

1. Що було вивчено (досліджено)? Наголос на основній тезі;
2. Що залишається вивчити (дослідити)?
3. Як дослідження може придатися, принести користь, як воно може бути застосоване (на практиці чи у майбутні дослідженнях)?

Можливі помилки у висновках:

- a. Надмірна довжина (має бути 2-3% від загального обсягу роботи);
- b. Відсутність чіткого підсумку дослідження;
- c. Занадто багато деталей;
- d. Відсутність пов'язання з ширшими, більш важливими проблемами;
- e. Неспроможність виконати завдання, поставлене у вступі.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ ІІІ КУРСУ

Метою курсової роботи є демонстрація студентом/кою вміння формулювати дослідницькі гіпотези, а також здійснювати їх перевірку на матеріалах емпіричного дослідження. Формулювання гіпотез відбувається на основі опрацьованих теоретичних, методологічних та емпіричних робіт на пов'язану тематику. Натомість перевірка гіпотез здійснюється на основі існуючих баз даних (у випадку кількісного дослідження), або існуючих баз інтерв'ю чи самостійно проведених інтерв'ю або фокус-групових інтерв'ю (у випадку якісного дослідження).

Структура курсової роботи 3 курсу

1. Титульний лист (зразок оформлення див. в Додатку)
2. Зміст
3. Вступ (3-4 стор.)
4. Теоретична частина (або декілька), що має свою змістовну назву (12-15 стор.)
5. Емпірична частина, що має свою змістовну назву (12-15 стор.)
6. Висновки (3-4 стор.)
7. Список літератури і використаних джерел (правила оформлення див. в Додатку).
8. Додатки (якщо вони є)

Обсяг курсової роботи не повинен перевищувати 40 сторінок основного тексту (не враховуючи додатки). Мінімальний обсяг – 30 сторінок.

1. ВСТУП (варто писати після завершення основної частини роботи (дослідження)): актуальність теми; опис проблеми дослідження; мети, завдання роботи; предмет і об'єкт дослідження; гіпотези дослідження; коротка характеристика емпіричної бази (зібраних даних, поля); коротка характеристика теоретичної і методологічної основи роботи, використаних методів збору і аналізу даних; опис структури роботи практичної значимості.

1.1. Актуальність теми: навіщо взагалі про це писати? Що тут цікавого, чому тема заслуговує на увагу? Завдання пояснити, чому цим питанням важливо займатися. Формулювання актуальності курсової роботи (дослідження) пов'язана з постановкою дослідницького питання.

1.2. Мета дослідження – дослідницьке питання на яке необхідно дати відповідь у роботі. Належить з'ясувати зв'язок між соціальними явищами, дати аналітичний опис явища яке раніше не вивчалось, виявити причини соціальних явищ і процесів тощо. Сформулювати дійсну мету – значить взяти дослідницьку проблему і викласти її в одному короткому реченні. Зазвичай мета дипломної роботи формулюється виходячи з теми/назви усієї роботи, але не є копією теми/назви.

1.3. Завдання роботи уточнюють мету, розкривають основні етапи її досягнення. При формулюванні завдань дослідження необхідно враховувати, що вирішення цих завдань

складатиме зміст розділів і підрозділів роботи, назви яких співзвучно до поставлених завдань.

1.4. Об'єкт дослідження в межах курсової роботи формулюється і за критерієм носія проблеми, і за критерієм загальної проблеми. **Об'єкт** дослідження – це те, що ми збираємося вивчати (наприклад, явище безробіття, нерівності, релігійності).

1.5. Предмет дослідження – вказівка на особливу специфічну проблему, яку ми збираємося, якщо не вирішити, то як мінімум, поставити.

1.6. Теоретико-методологічні засади дослідження. У цій частині доцільно коротко окреслити теоретичні підходи та концепції, на основі яких розробляється дослідження. Охарактеризувати методи збору та аналізу даних (телефонне опитування, анкетування, вторинний аналіз баз даних). Слід вказати як методи дослідження і збору інформації, так і методи обробки та інтерпретації даних. Сукупність методів і процедура їх застосування складаються в методичку дослідження, яка повинна відповідати специфіці об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, поставлених в курсовій роботі.

1.7. Гіпотеза(и)

1.8. Емпірична база – це короткий опис джерел даних і самих зібраних даних (наприклад, кількість взятих інтерв'ю).

1.9. Структура роботи. Позначити, що “Курсова робота складається з: вступу, (вказати кількість) розділів, висновків, списку джерел та наукової літератури, який налічує ... позицій, та (вказати кількість) додатків”. Вказати також кількість сторінок основного тексту, яка складається лише з пронумерованих сторінок зі вступом, розділами, висновками.

2. Теоретичний розділ

Приклад змісту розділу

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження ролі релігії в формуванні національної ідентичності української молоді

1.1. Релігія, релігійність, релігійна приналежність: особливості соціологічного підходу

1.2. Поняття національної ідентичності: чинники формування, структура та функції

1.3. Роль релігійного чинника в процесі формування національної ідентичності української молоді

Висновки до першого розділу

Аналітичний, критичний огляд літератури з даної теми. Завдання цього розділу – описати, що, ким, коли, на якому матеріалі було вже досліджено по даній темі або по темах, близьким до неї; які є підходи, теорії, емпіричні дані. Розділ може включати найрізноманітніші джерела і бази даних. Важливо, щоб огляд повсякчас наголошував на лакуни в знаннях, наявних по темі, які автор має намір заповнити. Також важливо, щоб при описі різних підходів до проблеми дослідження автор вказував їх відмінності, можливості і обмеження і

врешті-решт обґрунтовано обрав би той підхід або теорію, які найкращим чином підходили би цілям і завданням роботи (дослідження). Тобто, літературний огляд не повинен зводитися до реферативного перерахування точок зору з проблеми дослідження. Він повинен являти собою теоретичний аналіз цієї проблеми. Огляд не може бути вторинним, тобто побудованим виключно на відтворенні інших оглядів зроблених раніше іншими дослідниками.

Зібрані в теоретичній частині літературні матеріали можуть бути скомпоновані за наступними принципами:

1. *Хронологічний принцип.* Опис етапів дослідження проблеми вітчизняними та іноземними авторами. Розкриття “історії питання”, демонстрація історичного зв'язку в роботах різних авторів, присвячених вивченню обраної або подібних проблем.
2. *Тематичний принцип.* У вступній частині тексту розділу окреслюються основні сторони, аспекти даної проблеми, а потім послідовно і більш детально аналізуються роботи, в яких вивчалися ці аспекти.

Логіку аналізу в теоретичній частині можна уявити як рух від загального до конкретного, яке поступово переходить в робочу гіпотезу і обґрунтування вимірюваних в дослідженні змінних, тобто переходить в емпіричну частину. Слід пам'ятати, що обрання в якості робочого певного теоретичного підходу (рамки) логічно передбачає відповідний методологічний інструментарій, що буде використовуватися для збору емпіричних даних. Теоретична частина роботи повинна завершуватись висновками, зробленими на основі аналітичного огляду і логічним переходом до емпіричної частини дослідження.

Емпірична частина

1. Методологічна частина

В підрозділі студент/ка формулюють гіпотези дослідження, а також інструментарій до їх перевірки. Формулювання гіпотез відбувається на основі результатів, отриманих в теоретичному розділі, тобто враховуючи вже зроблені іншими вченими напрацювання. Гіпотези – це твердження, що стосуються конкретного соціального явища / групи / процесу. Вони повинні бути сформульовані в ствердній формі, а тому передбачають відповідь за принципом “так/ні”. Прикладом гіпотези є “Якщо чоловіків та жінок займають однакові посади, то зарплата чоловіків в є вищою від зарплати жінок”. Натомість поганий приклад гіпотези: “Якими є зарплати чоловіків та жінок в Україні?”. Не зовсім вдалим прикладом може бути і твердження “Чи відрізняються зарплати чоловіків та жінок?”, оскільки тут не вказано, якою є ця відмінність.

Гіпотези можуть бути кількох видів:

- пропонувати заповнення лакун в теоретичному осмисленні досліджуваного явища
- пропонувати узгодження суперечностей в поясненнях досліджуваного явища, зроблених в рамках різних досліджень чи навіть теоретичних підходів
- пропонувати заповнення лакун в емпіричному знанні про досліджуване явище.

Відтак, гіпотези повинні логічно впливати з теоретичного розділу і бути логічним продовженням висновків, зроблених в теоретичному розділі. Тобто вони повинні бути теоретично обґрунтованими, тобто опиратися на матеріали, наведені в теоретичному розділі, але також потрібно подати пояснення, чому ці гіпотези було сформульовано саме так, а не інакше.

Також в цьому підрозділі студент/ка представляють обґрунтування інструментарію, який використовувався для збору даних. Сам інструментарій подається в додатках до курсової роботи. Натомість в цьому підрозділі пояснюється, яким чином обраний інструментарій виступає засобом перевірки дослідницьких гіпотез. Тобто тут потрібно провести операціоналізацію понять, дати їм чіткі робочі визначення, а також вказати, якими індикаторами вимірюватимуться ті чи інші дослідження поняття.

2. Емпірична частина (10 стор.)

В підрозділі студент/ка здійснюють перевірку дослідницьких гіпотез на емпіричному матеріалі. Підрозділ повинен містити аналіз отриманих результатів, а не просто їх опис. Тобто потрібно не просто подавати одномірні чи двомірні таблиці чи цитати з інтерв'ю, але починати від твердження, чи було підтверджено/спростовано дослідницьку гіпотезу, а далі цей висновок аргументувати чи статистичними даними, чи цитатами з інтерв'ю / фокус-груп. Статистичні дані можуть бути або одномірними таблицями / графіками, або – у випадку двомірного чи багатовимірного аналізу – таблицями з результатами статистичного аналізу даних. Тобто недостатньо просто подати двомірну таблицю, але також застосувати до неї відповідний статистичний метод аналізу. У випадку порівняння показників для різних соціальних груп, чи пошуку залежностей, як одна величина пов'язана з іншою, потрібно використовувати відповідні методи статистичного аналізу.

Всі графіки та таблиці, що містяться в роботі, повинні супроводжуватися текстом, який містить інтерпретацію числових даних. Цитати з інтерв'ю / фокус-груп не мають становити більшість тексту: їхнє завдання бути аргументами авторських висновків, а не заміняти їх.

Якщо студент/ка проводять якісне дослідження, і існуючі бази інтерв'ю не містять потрібної інформації, тоді слід взяти самостійно 3-4 інтерв'ю чи 2-3 фокус-групи.

3. Висновки

У висновках студент/ка тезово підсумовують отримані результати. Фактично, висновки є конспектом емпіричної частини. Слід подати формулювання отриманих результатів. Причому наведення цитати чи числової інформації не є доцільним: висновки повинні підсумовувати розділ, бути його коротким викладом.

Висновки

Висновки до всієї курсової роботи слід писати з думкою про завдання курсової роботи. Тобто отримані висновки повинні відповідати завданням курсової роботи, іншими словами – кожному завданню, сформульованому у вступі, повинен відповідати щонайменше один пункт висновків, хоча їх може бути і більше. Проте недопустимою є ситуація, коли завданню не відповідає жоден пункт з висновків, оскільки це означатиме, що завдання не було виконаним.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ СТУДЕНТАМИ IV КУРСУ

Метою бакалаврської роботи є демонстрація студентом/кою самодостатнього емпіричного аналізу, що включає в себе всі етапи процесу соціологічного дослідження – формулювання дослідницького запитання, огляд релевантних теорій, формулювання власної концепції – гіпотез, обґрунтування методу збору інформації та її аналізу, та емпірична перевірка гіпотез. Даними для роботи можуть виступати як дані, зібрані власноруч, так і дані зібрані студентською групою, а також дані, зібрані соціологічною агенцією та розміщені у загальнодоступних архівах. Рівень роботи має бути достатнім для того, щоб зробити можливою самостійну розробку дослідницького проекту та проведення польових соціологічних досліджень.

Робота повинна складатися з таких частин:

- Вступу (3-5 стор.)
- Теоретичного розділу (15-25 стор.)
- Методологічного розділу (10 стор.)
- Емпіричного розділу (10-15 стор.)
- Висновків (2-3 стор.)

Вступ (обсяг 3-5 стор.)

Вступ присвячено формулюванню дослідницького запитання. Рекомендується розпочати з того, чому у студента/ки виник інтерес до проблеми, якій він присвячує роботу. Треба навести аргументи щодо актуальності такого дослідження. Надати коротку відповідь на запитання, що вже досліджено з цієї проблеми, а на які запитання відповіді іще немає. Бажано навести приклади, які ілюструють актуальність та гостроту проблемної ситуації. Такі приклади можна брати з публічного дискурсу – дискусій в ЗМІ, в Інтернет-ресурсах, в літературі. Вказати об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Закінчити підрозділ треба коротким описом структури роботи та загальним резюме висновків.

Теоретична частина

1. Підрозділ “Огляд теорії” (обсяг 10-15 стор.)

Робота з теоретичними матеріалами, що пов'язані з темою проекту. Необхідно викласти головні тези щодо предмету роботи: Як підходили до її вивчення соціологи-теоретики? Що показали результати емпіричного дослідження? Якщо література, яка стосується безпосередньо предмету дослідження, є недоступною, то тоді належить звернутись до теорій, які описують ширше коло явищ. Наприклад, якщо соціолог цікавиться новим і не надто поширеним явищем, то можна звернутися до теорії соціальних рухів. При цьому студент/ка повинен/на показати зв'язок між теорією та описаною ним проблемною ситуацією. підручники, Інтернет-джерела та матеріали ЗМІ не можуть служити теоретичними матеріалами, якщо вони не містять оригінальних текстів. На цьому етапі важливо підтримувати постійний контакт з керівником та консультантами для обрання теоретичного фокусу / фокусів роботи.

2. Концептуальний підрозділ (5-10 стор.)

Використовуючи теоретичні положення соціології та наявні дослідження, структурувати проблему, тобто, дати відповіді на запитання: На які менші під-проблеми

можна розбити головне дослідницьке питання? Які аспекти проблеми вивчені краще, які – гірше? Завершити ці розважання треба, вказавши той аспект проблеми, якому буде присвячено роботу.

Наступним кроком треба здійснити теоретичну інтерпретацію предмету дослідження, тобто, визначити та проінтерпретувати основні поняття, що описують предмет дослідження. Рекомендується надати концептуальну схему, в якій представити (в залежності від підходу – якісного чи кількісного, аналітичного чи розвідувального):

- a) кількісні: залежну та незалежні змінні;
- b) всі види досліджень: завдання, які слугують отриманню відповіді на дослідницькі запитання.

Гіпотези слід сформулювати як окремі твердження, які є деталізованими дослідницькими питаннями, що витікають з головного дослідницького запитання, або проблеми. Гіпотези для кількісних досліджень мають виглядати як твердження про причинно-наслідковий зв'язок, або як твердження про кореляцію, для якісних – твердження про певні механізми дії існуючих або появи нових соціальних явищ. Кожна гіпотеза мусить мати як мінімум пів сторінки обґрунтування. Гіпотези мають бути максимально точними і деталізованими. Наприклад, гіпотезою не вважається твердження про те, що два об'єкти (групи) відрізняються один від одного в певних параметрах. Необхідно вказати напрямок відмінності – в якій групі показник буде вище? – та обґрунтування, чим ця відмінність обумовлена. Інший приклад: не є гіпотезою ствердження про те, що об'єкт (група, громадські настрої) змінюється, або змінювався, протягом певного часу. Необхідно вказати напрямок, як об'єкт змінився, чи зміниться, – низхідний, висхідний тренд чи коливання? – та чому дослідник цих змін очікував. Це правило діє також щодо вторинного аналізу даних. Навіть якщо відразу тренд розвитку був відомий з даних, необхідне постфактум обґрунтування того, що таких змін належало сподіватись, або теоретичне обґрунтування того, чому такі зміни не мали б відбутися.

Гіпотезами також не є твердження які неможливо верифікувати (на зразок “Корупція руйнує українське суспільство”), або ті, які не несуть жодної нової конкретної інформації (на зразок “Наркоманія – шкодить здоров'ю” або “Ставлення до смерті є важливим”). Значення відкритих зв'язків або явищ для суспільства необхідно доводити і конкретизувати до вигляду конкретних емпіричних тверджень на зразок “Вживання стимуляторів призводить до втрати місця праці у когорті 20-30 вічних респондентів на 2-3 році споживання наркотиків”, або “До випадків дачі хабара у медичній галузі доходить через відсутність альтернативних послуг у досліджуваній популяції міста Л.”. Кожне таке твердження має містити обґрунтування, чому і для яких категорій населення спостережене явище або оцінка явища є важливим, і на що впливає.

Методологічна частина (10 стор.)

Передусім необхідно провести операціоналізацією понять – переклад їх на мову емпіричних індикаторів. Поняття представлені в теоретичній частині мають бути виражені у вигляді кількісних або якісних індикаторів, що з одного боку мають передавати поняття якомога повно, а з іншого, піддаватися збору за допомогою методів збору інформації.

Потім треба обґрунтувати використання того чи іншого методу збору інформації. Передусім необхідно вказати, яку соціологічну інформацію треба зібрати для перевірки гіпотез. Рекомендується посилається на прецеденти використання тих чи інших методів у академічній

літературі. Потім треба обґрунтувати методи збору інформації. Бажано зважити переваги і недоліки як якісного, так і кількісного інструментарію, а також можна запропонувати комбіноване застосування методів. Для вибіркового дослідження необхідно вказати принципи побудування вибірки, розмір, терміни проведення та процент реалізації вибірки. Для вторинного аналізу даних опитування треба описати вибірку, якою вона виглядає у авторів досліджень. Для якісного аналізу вказати дати, місце та обставини (присутність третіх осіб, перерви, настрої, тривалість) інтерв'ю, або соціальний склад учасників груп. Для контент-аналізу назви джерел та числа видань, для статистичних даних – джерело та метод збирання.

Відповідно до опрацьованих в попередньому розділі концептуальних схем потрібно розробити інструментарій. Сам інструментарій – анкети або гайд, чи інструкції до контент аналізу – розмістити у Додатку до роботи, а в тексті методологічного розділу надати короткі пояснення до основних блоків питань – розкриттю саме яких завдань служить кожен блок запитань.

Завершити розділ треба коротким описом методів аналізу даних. У випадку кількісного дослідження дати інформацію про те, як глибоко буде проводитися аналіз – дескриптивні чи аналітичні методи буде застосовано, та пояснити, чим виправдане застосування більш складних статистичних методів. У випадку якісного аналізу треба пояснити, як саме аналізувався текстовий чи візуальний матеріал – які смислові одиниці, слова-“маркери”, виокремлювались, та пояснити індикаторами, яких теоретичних понять вони виступають. Якісний аналіз має не просто констатувати наявність у досліджуваній групі певних смислів, але й пропонувати пояснення причин їх формування в соціальному контексті, зв'язки із іншими соціальним феноменами, а також потенційні наслідки. Наприклад, якщо ми досліджуємо ксенофобні погляди, то необхідно осмислити, яким чином приналежність індивіда до тієї чи іншої соціальної групи їх сформувала, яким чином ксенофобія вплетена у світогляд індивіда, яким чином, наприклад, може вплинути на його/її політичні преференції.

Емпіричний розділ (10-15 стор.)

Розділ має містити основні результати у вигляді або таблиць і діаграм, або висновків з фокус-груп та інтерв'ю. Під кожним представленням результати повинна міститися інтерпретація з обов'язковим віднесенням до кожної гіпотези з теоретичного розділу (приклад “Гіпотеза Х1. підтвердилась тому, що ми спостерігаємо ...”, “Гіпотеза Х2. підтвердилась частково тому, що ми спостерігаємо ...”, “Гіпотеза Х3. не підтвердилась тому, що зв'язку не спостерігається”). В роботі не повинно бути жодної діаграми або таблиці, до якої відсутні коментарі та інтерпретації, відтак таблиць не може бути більше, ніж тексту. В статистичних таблицях обов'язковим є вказування статистичної значимості відмінностей. Цитати в роботах за якісними методами мають бути важливими для інтерпретацій. Зайву інформацію зазвичай замінюють три крапками, цитати не роблять довшими за 5-8 рядків, довгі цитати переказують, також їх не має бути більше, ніж інтерпретацій.

Студенти повинні пам'ятати, що негативний результат – це також результат. Відтак належить показувати відсутність зв'язку. Але обов'язково надати свої міркування з приводу того, чому цей зв'язок не спостерігається, або чому ми сподівалися, що він мав би бути – чи є для цього якісь причини окрім вже названих у концептуальному підрозділі? Рекомендовано також висувати гіпотези щодо специфічних спільнот гіпотеза таки може справдитись, а отже рекомендується пропонувати модифіковані гіпотези.

Висновки (2-3 стор.)

У Висновках треба перерахувати коротко головні знахідки дослідження. Для того, щоб Висновки не дублювали Результати, треба у Висновках звернутися до головного дослідницького питання, як воно прозвучало у теоретичному вступі. Можна також віднести до основних теорій зі вступу – підтвердились вони чи ні? У Висновках також можна розмістити нові модифіковані гіпотези та бачення перспективи дослідження: Що не вдалося дослідити? Як можна було б продовжити та розвинути дослідження? Яку нову дискусію будять Ваші знахідки? Числові дані та цитати у Висновках розміщувати не варто.

Приклад оформлення титульної сторінки

Міністерство освіти і науки України
Український католицький університет
Факультет суспільних наук

Кафедра соціології

Курсова/Дипломна робота на тему:

Назва теми

Виконав/ла студент/ка 2/3/4 курсу
бакалаврату за спеціальністю
“Соціологія”, групи – ССО-...Б
(вказуються повністю прізвище,
ім’я, по батькові)

Науковий керівник:
(вказуються посада
(проф./доц./ас.), науковий ступінь
(д-р/канд. соціол. наук), прізвище
та ініціали наукового керівника

Львів 2018

Бюлетень ВАК України, № 5, 2009. ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ У ДИСЕРТАЦІЇ, І СПИСКУ ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ В АВТОРЕФЕРАТІ (Форма 23)

(http://vak.in.ua/files/bjuleten_vak_ukrajini_no_5_2009.pdf)

Книги: Один автор

1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів: Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV — V ст.; № 14).
2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К.: Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України; т. 59).
3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К.: Асамблея діл. кіл: Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України; т. 1).
4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. — Львів: Кальварія, 2005. — 196, [1] с. — (Першотвір).

Книги: Два автори

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині: історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К.: Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична"; вип. 1).
2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К.: Прецедент. 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; вип. 11).
3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів: Растр-7, 2007. — 375 с.

Книги: Три автори

1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д.; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. — Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с.

Книги: Чотири автори

1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К.: НДІ "Укргропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи).
2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. Для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздєв, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К.: Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).

Книги: П'ять і більше авторів

1. Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина І. М. і др.]; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Х.: Гуманитар. центр, 2007. — 510 с.
2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. Для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та Ін.]. — К.: Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді": у 14 кн., кн. 13).

Книги: Без автора

1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К.: Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу).
2. Воскресіння мертвих ; українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К.: Грамота, 2007. — 638, [1] с.
3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця XIX — початку XX століття: [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К.: Грані-Т, 2007.—190, [1] с.
4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб. наук. праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. — Чернівці: Рута, 2007. — 310 с.

Багатотомний документ

1. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. — К.: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007 — . — (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2: Додатки — 2007. — 573, [1] с.
2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005 — . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с.
3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. — Одесса : Астропринт, 2006 — . — (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова; кн. 4).
4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. — Х.: Право, 2002 — . — Т. 4: Косвенные налоги. — 2007. — 534 с.
5. Реабілітовані історією. Житомирська область ; [у 7 т.]. — Житомир : Полісся, 2006 — . — (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані Історією" : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько Л. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. — 2006. — 721, [2] с.
6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. 4.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К.: НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.

Матеріали конференцій, з'їздів

1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11 — 13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с.
2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К.: ІСОА, 2002. — 147 с.
3. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К. : Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ).
4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6 — 9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трощенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. — С. 559—956, XIII, [2] с. — (Ресурс 2000).
5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій: зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ: Навч. кн., 1999. — 215 с.
6. Ризикологія в економіці та підприємстві: зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-23 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ. податк. адмін. України [та ін.]. — К: КНЕУ: Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.

Препринти

1. Шиялев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиялев Б. А., Воеводин В. Н. — Х.: ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН України, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4).
2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).

Депоновані наукові праці

1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.]; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.
2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. — М., 2002. — 210 с. — Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.

Словники

1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Хапимон, 2006. — 175, [1] с.
2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ, термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с.
3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с.
4. Европейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.

Атласи

1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт, дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.]; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с.
2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. Та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. — 2-ге вид., розшир. та доповн. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с.
3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Х. : Ранок, 2005. — 96 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К.: Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань).
2. Медична статистика статистика, зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. — К.: МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи).
3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с.— (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).

Стандарти

1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000.2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — К.: Держспоживстандарт України, 2006. — IV, 231 с. — (Національний стандарт України).
2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України).
3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).

Каталоги

1. Межгосударственные стандарты: каталог: в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов: НТЦ "Леонорм-стандарт", 2006 — . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с.; Т. 6. — 2007. — 277 с.
2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с.
3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003] — 11 с.
4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.

Бібліографічні покажчики

1. Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с.
2. Систематизований покажчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997 — 2005 роки / [уклад. Кириць Б. О., Потлань О. С]. — Львів : Львів, держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).

Дисертації

1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. — К., 2005. — 276 с.

Автореферати дисертацій

1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с.
2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. — К., 2007. — 20 с.

Авторські свідоцтва

1. А. с. 1007970 СССР, МКИЗ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). - № 3360585/25-08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.

Патенти

1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В. И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. — №2000131736/09; заявл. 18.12.00; опубл. 20.08.02, Бюл. №23 (II ч.).

Частина книги, періодичного, продовжуваного видання

1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15 — 18, 35 — 38.
2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14 — 17.
3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1. — С. 39—61.
4. Ма Шуін. Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуін // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12 — 14.
5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25 — 29.
6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. — 2007. — Т. 2, № 2. — С. 13 — 20.
7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство XIX ст. Від Куліша до Винниченка : (нарис з новітнього укр. письменства) : статті / Микола Зеров. — Дрогобич, 2007. — С. 245 — 291.
8. Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. — Х., 2007. — С. 33.
9. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець XIX — початок XX ст.) / Д. М. Чорний. — Х., 2007. — Розд. 3. — С. 137— 202.

Електронні ресурси

1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний Ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з контейнера.
2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К.: CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану.
3. Українське суспільство 1992-2006. Соціологічний моніторинг / ред. В.М.Ворона, М.О.Шульга. [Електронний ресурс] — К. : Інститут соціології НАН України, 2006. — 578 с. Режим доступу до збірки : http://www.i-soc.com.ua/institute/smonit_2006.php
4. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003“) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. — 2003. — № 4. — С 43. — Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm>.

Правила бібліографічного опису для списку використаних джерел

(першоджерело - *Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах: методичні рекомендації*. (2016). Київ: УБА. Взято з

https://ula.org.ua/images/uba_document/programs/academ_integrety/Academ_4_12_red1.pdf

	Схема	Приклади
Книга 1-7 авторів	Прізвище1, Ініціали1, Прізвище2, Ініціали2, Прізвище3, Ініціали3, Прізвище4, Ініціали4, Прізвище5, Ініціали5, Прізвище6, Ініціали6, & Прізвище7, Ініціали7. (Рік). Назва книги: Підназва (номер видання). Місце видання: Видавництво.	Bragg, S. M. (2010). <i>Wiley revenue recognition: Rules and scenarios</i> (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley. Тимошик, М. В. (2004). <i>Видавнича справа та редагування</i> . Київ: Ін Юре. Tymoshyk, M. V. (2004). <i>Vydavnycha sprava ta redahuvannia</i> . Kyiv: In Yure. Hubbard, R. G., Koehn, M. F., Omstein, S. I., Audenrode, M. V., & Royer, J. (2010). <i>The mutual fund industry: Competition and investor welfare</i> . New York, NY: Columbia University Press. Шульгін, В., Слободяник М., & Павленко В. (2014). <i>Хімія</i> . Харків: Фоліо.
Книга: 8 і більше авторів	Прізвище1, Ініціали1, Прізвище2, Ініціали2, Прізвище3, Ініціали3, Прізвище4, Ініціали4, Прізвище5, Ініціали5, Прізвище6, Ініціали6 ... Прізвище останнього автора, Ініціали. (Рік). Назва книги: Підназва (номер видання). Місце видання: Видавництво.	Zinn, H., Konopacki, M., Buhle, P., Watkins, J. E., Mills, S., Mullins, J. W. ... Komisar, R. (2008). <i>A people's history of American empire: A graphic adaptation</i> . New York, NY: Metropolitan Books. Прусова, В. Г., Прихач, О. С., Довгань, К. Л., Остапенко, Г. Г., Бойко, С. О., Поліщук, О. О. ... Бондар, Г. Р. (2004). <i>Математика</i> . Київ: Освіта.
Книга за редакцією	Прізвище редактора, Ініціали. (Ред.). (Рік). Назва книги: Підназва (номер видання). Місце видання: Видавництво.	McNamara, R. H. (Ed.). (2008). <i>Homelessness in America</i> . Westport, CT: Praeger Publishers. Ophir, A., Givoni, M., & Hanafi, S. (Eds.). (2009). <i>The power of inclusive exclusion</i> . New York, NY: Zone. Фіголь, Н. (Ред.). (2009). <i>Українська мова</i> . Київ: НТУУ "КПІ". Прусова, В. Г., Прихач, О. С., Довгань, К. Л., Остапенко, Г. Г., Бойко, С. О., Поліщук, О. О. ... Бондар, Г. Р. (Ред.). (2004). <i>Математика</i> . Київ: Освіта.
Книга: автор-організація	Назва організації. (Рік). Назва книги: Підназва (номер видання). (Номер звіту*). Місце видання: Видавництво. *якщо це доречно	Peace Corps. (2006). <i>A life inspired</i> . Washington, DC: Author. Інститут світової економіки та міжнародних відносин. (2012). <i>Держава в економіці Японії</i> . Київ: Наука.

Книга без автора	<i>Назва книги: Підназва.</i> (Рік). (номер видання). Місце видання: Видавництво.	<i>Twenty-four hours a day.</i> (2010). Miami, FL: BN Publishing. <i>Українська мова.</i> (2009). Київ: НГУУ «КПІ».
Частина книги	Прізвище автора глави, Ініціали. (Рік). Назва глави: Підназва. В Ініціали Прізвище редактора ^{або} укладача (відповідальність*), <i>Назва книги: Підназва</i> (номер видання). (сторінковий інтервал). Місце видання: Видавництво. *скорочено	Grosman, D. (2009). Writing in the dark. In T. Morrison (Ed.), <i>Burn this book</i> (pp. 22-32). New York, NY: HarperCollins Publishers. Farrell, S. E. (2009). Art. In D. Simmons (Ed.), <i>New critical essays on Kurt Vonnegut</i> (p. 91). New York, NY: Palgrave Macmillan. Балашова, Є. (2014). Стратегічні дослідження. В А. Сухоруков (Ред.), <i>Пріоритети інвестиційного забезпечення</i> (2-ге вид.). (с. 5-9). Київ: Наукова думка.
Багатотомні видання	Прізвище автора багатотомної праці, Ініціали, & Прізвище редактора, Ініціали (Ред.). (Рік). <i>Назва багатотомної праці: Підназва</i> (номер видання). (Діапазон томів). Місце видання: Видавництво.	Niehuis, S. (2008). Dating. In J. T. Sears (Ed.), <i>The Greenwood encyclopedia of love</i> (Vol. 6, pp. 57-60). Westport, CT: Greenwood. Олійник, Б. (2006). Переклади. Публіцистика. В Д. Павличко (Ред.), <i>Вибрані твори</i> (Т. 2, с. 60-61). Київ: Українська енциклопедія.
Автореферат або дисертація	Прізвище, Ініціали. (Рік). <i>Назва роботи: Підназва.</i> (Тип роботи з вказівкою наукового ступеня автора). Університет, в якому захищено дисертацію, Місто.	Mylott, E. (2009). <i>To flatten her sphere to a circle, mount it and take to the road: The bicycle.</i> (Master's thesis). University at Albany, State University of New York, Albany. Саленко, О. (2001). <i>Наукові основи високоефективного гідро різання.</i> (Дис. канд. техн. наук). Національний Технічний Університет України "Київський Політехнічний Інститут", Київ.
Матеріали конференцій	Прізвище, Ініціали. (Рік). <i>Назва виступу,</i> Відомості про конференцію. Місце видання: Видавництво.	Josang, A., Maseng, T., & Knapskog, S. J. (Eds.). (2009). <i>Identity and privacy in the Internet age</i> , 14th Nordic conference on secure IT systems, NordSec 2009. Heidelberg, Germany: Springer Berlin. Поліщук, О. (Ред.). (2008). <i>Інженерія програмного забезпечення,</i> Матеріали конференції молодих вчених. Київ: Наука.
Закони, статuti, накази	Назва закону ^{або} статуту ^{або} наказу. Номер закону § Номер розділу номер статті. (Рік затвердження).	Serve America Act. 42 U.S.C. § 12501et seq. (2009). Про Національну поліцію. № 580-VIII § розд. II ст. 6. (2015).
Урядові публікації	Назва офіційного органу. (Рік). <i>Назва урядового документа: Підзаголовок.</i> Місце публікації: Видавець.	U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation. (2009). <i>The FBI story.</i> Washington, DC: GPO.

Патент	Прізвище винахідника, Ініціали. (Рік публікації). Номер патенту* . Місце видання: Патентне відомство. *вказати країну	Le Van Meautte, V. (2003). U.S. Patent No. 6,601,955. Washington, DC: U.S. Patent and Trademark Office. Мацко, Г. (1999). Патент України 26933. Київ: Державне патентне відомство України.
Стаття з журналу	Прізвище, Ініціали. (Рік). Назва статті: Підназва. <i>Назва журналу</i> , Номер журналу, Сторінковий інтервал.	Benjamin, A. C. (1960). The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. <i>Journal of Higher Education</i> , 31(9), 471-480. Роїк, М. (2014). Сучасний стан реєстрації представників роду <i>Salix</i> . <i>Біоенергетика</i> , 1(5), 21-23.
Стаття з газети	Прізвище, Ініціали. (Дата випуску). Назва статті: Підназва. <i>Назва газети</i> , сторінковий інтервал.	Itzkoff, D. (2010, March 31). A touch for funny bones and earlobes. <i>New York Times</i> , p. C1. Ali, A. H. (2010, April 27). 'South Park' and the informal Fatwa. <i>Wall Street Journal</i> , p. A17. Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. <i>День</i> , с. 2.
Звіт з науково-дослідної роботи	Прізвище, Ініціали. (Рік). <i>Назва роботи: Підназва</i> (номер звіту). Місце видання: Видавець.	Rowe, I.L., & Carson, N.E. (1981). <i>Medical manpower in Victoria</i> (4). East Bentleigh (AU): Monash University, Department of Community Practice. Нелін, Є.Н. (2011). <i>Високовибірні резонансотунельні кристалоподібні пристрої обробки сигналів</i> (2332-п). Київ: НТУУ "КПІ".
Електронні ресурси	Бібліографічний опис документа*. Взято з http: або doi: * за прикладами наведеними вище (книги, журналу, газети і т.д., але без відомостей про місце видання і видавництво, якщо така інформація відсутня)	Ingwersen, P. (1992). <i>Information retrieval interaction</i> . Retrieved from http://www.db.dk/pi/iri . Musés, C. A. (Ed.). (1961). <i>Esoteric teachings of the Tibetan Tantra</i> . Retrieved from http://www.sacredtexts.com . Дахно, І. (2014). <i>Право інтелектуальної власності</i> . Київ: ЦУЛ. Взято з http://culonline.com.ua/full/959-pravo-intelect-vlasn_dahnopdf.html . Itzkoff, D. (2010, March 31). A touch for funny bones and earlobes. <i>New York Times</i> , p. C1. Retrieved from www.nytimes.com . Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. <i>День</i> , с. 2-3. Взято з http://www.day.kiev.ua/ru/article/denukrainy/medicins-kiy-proryv . Hsueh, C. (2010). Weblog-based electronic portfolios. <i>Educational Technology Research</i> , 58(2), 11-27. doi:10.1007/s11423-008-9098-1.